

Werkboekleereenheid 5 – Filmtheoretisch onderzoek

5 Vrouwenstudies filmgeschiedenis

A star is born en de configuraties van Vrouw en Man Heidi de Mare (Versus)

5.1 Inleiding

5.2 Het begin: vrouwelijk en mannelijk

5.3 De introductie van de hoofdpersonages

5.4 De centrale scène: plaatsverwisseling van Norman en Esther

5.5 Analyse van het verhaal in het perspectief van mannelijk en vrouwelijk

5.6 Norman en Esther/Vicky als filmische configuraties

5.7 Conclusie

Studeeraanwijzing

In paragraaf 4 van hoofdstuk 5 in het tekstboek geeft Heidi de Mare een schets van het theoretisch kader van vrouwenstudies filmgeschiedenis. De onderstaande tekst bevat een kort voorbeeld van concreet onderzoek in de vorm van een analyse van een filmfragment. Via de afsluitende opdracht vragen we u naar de hoofdlijn van het betoog. Een modelantwoord vindt u in de terugkoppeling. De synopsis van *A star is born* vindt u aan het begin van paragraaf 3 in deze leerkernel. De analyse gaat gedetailleerd in op één scène. Om het betoog makkelijk te kunnen volgen heeft u wellicht behoefte aan bewegende beelden. De beeldplaat van *Filmkunde* bevat de eerste drie scènes van de film (de beeldplaat is alleen te raadplegen op de *Ou-studiecentra*). Ter aanvulling kunt u op eigen initiatief de videocassette huren (onder andere bij openbare bibliotheken).

5.1 Inleiding

In een klassieke Hollywood-film is niets toevallig. Elke beweging van een personage, elke licht/donker-wijziging, elk aspect van een dialoog, elke kaderwijziging of -beweging heeft zijn betekenis voor het verhaal. Daar het om zo veel verschillende aspecten van het verhaal gaat, zullen deze de bioscoopbezoeker ontgaan. Niet alle subtiele verschillen zullen bewust worden opgemerkt. Wel zal het effect hebben op de totale indruk die de bioscoopbezoeker eraan over houdt. Wanneer we een film als *A star is born* analyseren, moeten we ons niet opstellen als een bioscoopbezoeker die de film voor het eerst (en waarschijnlijk voor het laatst) ziet, maar moeten we ons onttrekken aan het verhaal. We moeten begrijpen hoe het filmverhaal wordt verteld. Concreet betekent het dat we bepaalde film-fragmenten vele malen moeten bekijken om een onderscheid te kunnen maken tussen wat we denken te zien (de indruk die we ervan hebben) en wat de sequenties letterlijk laten zien. Dit onderscheid staat centraal in de vrouwenstudies filmgeschiedenis.

Een van de kenmerken van de klassieke Hollywood-film is dat het begin van de film (de eerste tien, vijftien minuten) aangeeft wat voor soort film we gaan zien. Het schetst de sfeer, de normen en waarden die een rol zullen spelen en ook zullen de hoofdrolspelers worden geïntroduceerd. Het begin levert de fictieve wereld in een notedop, en daarmee bepaalt de film ook het soort toeschouwer – een melodrama veronderstelt een andere toeschouwer dan een komische film.

5.2 Het begin: vrouwelijk en mannelijk

De eerste beelden van *A star is born* tekenen de sfeer waarbinnen het filmverhaal zich zal ontwikkelen: de wereld van schijnwerpers en flits-lichten, van stars, van glamour, van een juichend publiek dat uitzinnig is van enthousiasme, kortom de wereld van Hollywood. Na deze eerste schets van de locatie waar het verhaal zich gaat afspelen werpt de camera een blik op de beroemdheden die stuk voor stuk in dure zwarte auto's arriveren. De eerste afzonderlijke beelden van een vrouw en een man betreffen een paar dat net aankomt. We zien een jonge blonde vrouw, gehuld in een bontmantel, wuiven naar het omringende publiek. In de auto draait zij van links naar rechts, van het publiek naar de mannelijke begeleider naast haar en weer terug. De man, in stemmig donker pak, zit roerloos, hetgeen benadrukt wordt door de wervelende beweging van het vrouwelijk personage. Licht tegenover donker, beweging tegenover bevrorenheid, vrouwelijk tegenover mannelijk personage. Er hebben zich bij het paar, dat inmiddels is uitgestapt, twee andere personen gevoegd: een vrouw en een man. De twee vrouwen staan achter de microfoon om te zeggen hoe geweldig ze het allemaal vinden om die avond aanwezig te kunnen zijn, zeker ook omdat Norman Maine als belangrijkste ster present zal zijn. Beide vrouwen worden geflankeerd door een heer in donker avondkostuum. Hier keren een aantal kenmerken terug: de statische (mannelijke) personages omsluiten de bewegingen van de (vrouwelijke) figuren. Maar er is meer. Nadat het eerste paar het theater is binnengegaan, blijft de

andere vrouw nog voor de microfoon staan om haar vriendin – de blonde actrice Lola Lavery – te bejubelen: zij is zo spontaan, zo eenvoudig en zo zichzelf. Op dat moment loopt – heel toevallig – een zoveelste gaste tussen camera en de sprekende vrouw door, met het gevolg dat zij, ook al is het maar van korte duur, aan de blik wordt onttrokken. Ook dit is een aspect dat moet worden opgevat als teken van hoe in deze film 'vrouwelijkheid' visueel wordt aangeduid.

Vatten we samen wat tot nu toe de visuele betekenissen van 'vrouwelijk' en 'mannelijk' zijn, die geïntroduceerd worden in het begin van de film. Ten eerste maakt de film gebruik van kleding, welhaast op clichématige wijze: mannen dragen donkere pakken met wit hemd en das, vrouwen verschijnen in avondgewaden en zijn voorzien van veren, pluimen, sieraden in het haar en om de hals. Het zijn dus de kleding en het kapsel die de toeschouwer een eerste onderscheid tussen 'vrouwelijk' en 'mannelijk' aanbieden. Maar daarbij blijft het niet: kenmerkend voor het filmische beeld is ook dat vrouwelijkheid in *A star is born* gekoppeld wordt aan het 'in beweging zijn' van het personage: het hele kader wordt gebruikt om heen en weer te gaan, van links naar rechts, om zelfs een enkele keer geheel te verdwijnen doordat er iemand tussen personage en camera in beweegt. Mannelijkheid kenmerkt zich visueel door het tegenovergestelde: het 'bewegingloze', het gefixeerd blijven op ongeveer dezelfde plaats in het kader maakt in principe een onbelemmerde blik op gelaat en kleding van het personage mogelijk. In de introductie van het visuele waardenpatroon worden deze twee lagen gekoppeld: 'vrouwelijk' is bepaalde kleding die ten tijde van *A star is born* als vrouwelijk werd herkend (het iconische/analoge niveau) in combinatie met beweeg-lijkheid/afwezigheid; 'mannelijkheid' wordt gekenmerkt door mannelijke kostuums, een minimum aan beweging en aanwezigheid.

5.3 De introductie van de hoofdpersonages

Het mannelijke hoofdpersonage, Norman Maine, wordt het eerst genoemd door de co-star Lola Lavery. Vervolgens zien we twee mannen overleggen (deze blijken later de producent en de perschef van Maine te zijn): Norman Maine is gesignaleerd (gelukkig!), maar hij is dronken. De eerste dingen die we te weten komen over Norman Maine worden ons verteld door middel van de dialoog. Vervolgens – we zijn gewaarschuwd – wordt de blik gericht op wat er zich allemaal achter de coulissen afspeelt: we zien temidden van de chaos achter het toneel, waar iedereen zich prepareert voor het optreden, een schaduw gaan. We zien een personage dat – in navolging van een balletdanser – een balletdanseres opheft, om vervolgens te struikelen. We zien hoe het personage de pet van een acteur afpakt en op zijn eigen hoofd zet, en hoe hij ook het jasje pakt – beide zwart met witte noppen. We zien actrices, een en al glamour, die zich laten bekijken en laten fotograferen. Zo ook ons personage, dat Norman Maine blijkt te zijn.

Norman Maine, de grote star, is dronken; hij zwalkt over het toneel heen en weer. Hij is niet (meer) in staat de mannelijke rol te vervullen; hij faalt als balletdanser. Hij gedraagt zich zoals de actrices zich gedragen: hij laat zich fotograferen. Daarentegen 'herkennen' we zijn postuur, zijn gelaat, zijn image als mannelijk. Hij is agressief – hij valt uit tegen de perschef Matt Libby die een interview heeft georganiseerd en slaat hem uiteindelijk door de spiegel. Hoewel het duidelijk is dat hij het mannelijke hoofdpersonage is, wordt zijn vreemde gedrag zichtbaar gemaakt doordat hij op visueel vlak 'vrouwelijke' connotaties bezit – zoals de 'beweeglijkheid'.

We zien twee personages, een man en een vrouw. Deze laatste – Esther – is gekleed in een donker mannelijk kostuum, met wit hemd en een zwart dasje, rode bloem. Zij doet moeite een kous recht te draaien: het been vangt de blik. De eerste reactie is: het is een vrouw, maar vanwege het kostuum ook weer niet helemaal. Haar partner Danny maakt haar attent op Norman Maine. Deze laatste draagt het zwarte kostuum met op zijn hoofd de zwarte pet met witte stippen. Hij schaart zich tussen twee balletdanseressen en maakt plezier. Het is duidelijk een man, maar hij gedraagt zich niet als zodanig. Esther en Norman, die we op het eerste gezicht – op grond van iconische en analoge aspecten – als Vrouw en Man hebben herkend, blijken elementen te bezitten die in het begin van de film aan het andere geslacht zijn toegekend. Esther en Norman zaaien twijfel op het vlak van de kleding (ze dragen geen van beiden de correcte kleding). Esther staat onbeweeglijk naar Norman te kijken, hetgeen gezien het begin 'mannelijk' genoemd kan worden. Norman wordt 'vrouwelijk' in beeld gebracht: hij is beweeglijk (de film motiveert dit met zijn dronkenschap) en er gaat per toeval een figuur tussen hem en de camera door, zodat hij even helemaal uit het beeld verdwijnt. Dit is de eerste ontmoeting tussen Norman en Esther.

5.4 De centrale scène: plaatsverwisseling van Norman en Esther

Na een tweede ontmoeting, waarin Esther met twee mannelijke partners haar act ten tonele voert en zeer inventief de dronken Maine opvangt, komen we aan de afsluiting van deze eerste episode. Een afronding die met recht de kern van de film genoemd mag worden. Het is de derde ontmoeting tussen

Esther en Maine, maar eigenlijk pas hun eerste werkelijke kennismaking. Esther maakt zich gereed om samen met pianist Danny te vertrekken. Zij knielt voor een spiegel om haar lippen bij te stiften en praat met Danny over de zojuist doorstane ervaring. Ze vraagt zich af hoe Norman Maine nog films kan maken wanneer hij in zo'n toestand is. Op dat moment verschijnt Maine. Esther voelt niets voor een gesprek en weigert met hem uit eten te gaan. Ter herinnering aan hun ontmoeting tekent Maine met haar nieuwe lipstick een groot hart op de muur en gaat vervolgens een discussie aan met Danny. Het einde van de scène wordt gemarkeerd door de komst van Lola en producer Oliver Niles, die zich bij Maine voegen. Esther en Danny vertrekken.

Dit filmfragment vertelt echter nog meer door middel van de visuele informatie. Ten eerste zien we dat zowel Norman als Esther weer gewoon als Man respectievelijk Vrouw gekleed zijn: er is niets dubbelzinnigs meer aan hun verschijning. Zij draagt gewoon een jupon, hij een colbertje, stropdas en wit overhemd. Ook de handeling die Esther uitvoert past in het patroon: lipstick aanbrengen is een vrouwelijke bezigheid. Ten tweede wordt Esther in beeld gebracht op de manier die in deze film als 'vrouwelijk' is aangeduid: zij draait en wentelt, en regelmatig verdwijnen haar gezicht en lichaam uit beeld – bijvoorbeeld doordat er weer iemand voorbij komt. Ook Maine's schaduw verduistert haar gezicht. Bovendien houdt Esther bij het opstaan haar eigen handen zo dat haar gezicht in de spiegel voor een moment aan de blik onttrokken is. Ten derde is het Maine die de daad stelt in deze scène; Esther reageert daarop. Je zou kunnen zeggen dat Esther op alle vlakken 'als Vrouw' wordt behandeld. Kijken we vervolgens naar Maine dan zien we dat niet alleen zijn kleding nu passend is, ook zijn agressieve gedrag ten opzichte van de pianist ondersteunt zijn mannelijkheid. Zijn uitnodiging aan Esther kan eveneens mannelijk genoemd worden. Er lijkt weinig over te zijn van de dronken man op het podium over wie Esther zich ontfermde. Tot slot: hij is vrij statisch. Kortom, alle dubbelzinnigheid die aanwezig was in de 'eerste ontmoeting' lijkt verdwenen. Zij presenteren een echte Vrouw en een echte Man (conform de waarden die aan het begin van de film zijn gepresenteerd).

Halverwege de scène wordt echter visuele informatie geleverd die deze ontmoeting, maar ook de plaats van Esther en Norman als Vrouw en Man ten opzichte van elkaar, in een ander licht plaatst. In het eerste deel van de ontmoeting wordt Esther – zoals ook in haar act – geflankeerd door twee mannelijke personages, links Maine, rechts Danny. Esther neemt de vrouwelijke positie in, wat door alle tekenen wordt bevestigd. Maar dan gebeurt er iets dat gemotiveerd lijkt doordat Maine zich agressief tot de musicus richt: in het kader verwisselen Esther en Maine van plaats. Maine komt op de positie van Esther en andersom. Met andere woorden: Maine neemt een vrouwelijke positie in en Esther een mannelijke. Bovendien blijkt uit de plaats van het door Maine getekende hart in deze scène dat zij een paar zullen gaan vormen (in het eerste deel van de scène bevindt het hart zich tussen hen in), maar dat het waarschijnlijk geen happy end zal worden (in het tweede deel van de scène is het hart niet meer te zien). Deze plaatsverwisseling van personages maakt visueel duidelijk wat voordien ook al is aangekondigd: Maine is als Man niet een configuratie die louter uit 'mannelijke' connotaties bestaat. Voor Esther geldt hetzelfde: ook zij is niet 'vrouwelijk' op alle niveaus. Het zijn deze verdelingen van 'mannelijk' en 'vrouwelijk' over Esther en Maine die het mogelijk maken een onmogelijk verhaal te vertellen.

FIGUUR 5.6

- a Maine en Esther (Danny staat rechts, hier buitenbeeld)
- b Esther en Danny (Maine staat links)
- c Maine en Danny (Esther staat nu links)

Dit soort visuele informatie, zoals de plaatsverwisseling van de personages in het kader, is binnen de klassieke Hollywood-film nooit toevallig. Het krijgt binnen het geheel van de film een betekenis die in de loop van het verhaal ook hernomen kan worden (door herhaling of omkering).

Zo blijkt de compositie van Esther tussen twee mannelijke personages te rijmen met die in haar act in het begin van de film (de tweede ontmoeting). Deze plaatsing van Esther tussen twee mannelijke personages keert ten derde male terug wanneer Maine Esther de volgende avond naar huis wil brengen en Danny toekijkt.

De plaatsverwisseling van de personages in het kader bepaalt ook de extra connotaties tijdens de Oscaruitreiking. Hier gaat het om twee personages: Esther (inmiddels Vicky geworden) en Maine. Hij staat links van haar (een plaats die hij in beeld meestal inneemt ten opzichte van Esther/Vicky) en is weer dronken. Hij gaat zitten op de trappen van het podium, loopt vervolgens naar rechts, dan weer naar links en geeft tenslotte, in het vuur van zijn toespraak, Vicky een klap in haar gezicht. Geslagen (maar niet verslagen) ondersteunt Vicky hem bij het afdalen van de treden. Vicky op de plaats die in de film voor Hem is gereserveerd (links in het kader) en Maine op Haar plaats. Zo beweegt Maine zich ook 'op vrouwelijke wijze' door de ruimte (wederom gemotiveerd door dronkenschap), en blijft Vicky roerloos staan ('aan de grond genageld'), hetgeen als 'mannelijk' gekenmerkt is in het begin van de film.

5.5 Analyse van het verhaal in het perspectief van mannelijk en vrouwelijk

Tot nu toe hebben we het gehad over de visuele informatie die het filmverhaal levert over de betekenissen van 'mannelijk' en 'vrouwelijk', informatie die betrekking had op kleding, kapsel, attributen en allerlei kleine handelingen (lipstick aanbrengen). Maar ook verbindt de film 'vrouwelijk'/'mannelijk' aan beweeglijk/onbeweeglijk, afwezigheid/aanwezigheid. Daarnaast hebben we te maken met de narratieve structuur. Ook daar zijn twee niveaus te onderscheiden: wat er gebeurt gedurende het verhaal (latent niveau) en hoe het gebeurt (manifest niveau). Het verhaal ontwikkelt zich vanuit het standpunt van Esther/Vicky: het is haar verhaal, het verhaal van de rijzende ster. Van Maine komen we weinig of niets te weten. Hij is een raadsel, niet alleen voor Esther, maar ook voor zijn producer, Oliver Niles, zoals deze zelf aan Vicky bekend, wanneer Maine wegens zijn alcoholisme in een kliniek terecht is gekomen. Op latent niveau is het Esther die verandert in Vicky, terwijl Norman feitelijk dezelfde blijft: van begin tot eind een dronkelap. Toch kan je zeggen dat het Maine is die door alles wat hij doet Esther tot handelen aanzet: zij wordt gedwongen haar act in het begin van de film te redden, hij zegt haar naar zijn studio te gaan en haar leven tot dan toe op te geven. Hij wil vertrekken wanneer het goed met haar gaat, waarop zij hem in feite ten huwelijk vraagt. Aan het eind wil Vicky haar carrière voor hem opofferen, en door zijn dood treedt zij op zoals hij het had gewild, als Mrs. Norman Maine. Van begin tot eind reageert zij op het vlak van de handelingen op voorzetten die Maine geeft. Op manifest niveau van het verhaal is het Norman die voortdurend in beweging is en van alles veroorzaakt voor Esther/Vicky. Ook hier hebben we dus te maken met het oppositiepaar vrouwelijk/mannelijk: op latent vlak is vrouwelijk 'veranderlijk' en mannelijk 'standvastig'. Op manifest niveau 'reagerend' respectievelijk 'handelend'. Narratief is vrouwelijk hier, zoals in veel klassieke liefdesfilms, te beschrijven als 'passieve activiteit' (verandert, maar doet niets) en mannelijk als 'actieve passiviteit' (doet van alles, maar verandert niet).

5.6 Norman en Esther/Vicky als filmische configuraties

Het personage Maine wordt zowel aan het begin van de film als aan het eind van de film een kind genoemd. In het begin ligt hij dronken en hulpeloos in bed, terwijl Matt Libby – die al eerder door Maine cynisch een 'tedere moeder' is genoemd – bij zijn bed staat en hem een kind noemt. Aan het eind ligt hij wederom in bed, uitgeput nadat Vicky hem van het politiebureau heeft opgehaald. Vicky wil hem als een moeder verzorgen en zelfs haar carrière opgeven. Ook Oliver toont gedurende de gehele film zijn bezorgdheid voor Maine. Pas aan het eind wijst hij (een vader gelijk) verdere verantwoordelijkheid ten opzichte van Maine af. In feite is gedurende de gehele film Maine het kind, wat nog eens benadrukt wordt doordat Oliver en Vicky (als waren zij de ouders) in angst de thuiskomst van Maine afwachten, in een kamer waarin de versierde kerstboom en de cadeaus al klaar staan. Juist op dit soort momenten van manifeste zwakte wordt er tegenwicht geboden op andere niveaus: hij is weliswaar het kind of de hulpeloze dronkelap, maar door zijn voort-durende handelingen, zijn star-image en de iconische en analoge informatie blijft hij toch een 'mannelijk' personage, zij het een Man met zwakheden.

Het personage Esther/Vicky ondergaat vele gedaanteverwisselingen in de loop van het filmverhaal. Zoals gezegd verschijnt ze in de centrale scène precies zoals een Vrouw eruit behoort te zien (volgens de conventies van A star is born). Tijdens de volgende ontmoeting met Maine lijkt haar verschijning daar weliswaar op, maar zijn er ook grote verschillen. Zij is weliswaar Vrouw, maar niet de vrouw uit de vorige scène: haar haar zit anders, jeugdiger, haar zedige donkere jurk wordt gesierd met een witte kraag en zwart dasje met witte noppen, gelijk een schoolmeisje betaamt. Dit kostuum gaat gepaard met een song waarin zij haar kunnen ten beste geeft. Er is een groot contrast tussen de glamour van de song en het ontbreken daarvan in haar verschijning. Daarbij beweegt zij door het kader, af en toe haar verschijning bedekkend door armbewegingen. Wanneer Maine haar heeft overgehaald zich bij zijn studio te melden voor proefopnamen, wordt zij door de grimeurs stevig onder handen genomen: alles wat niet bij een echte ster hoort (ogen te klein, oren te groot en een wipneus) moet worden

weggewerkt. Zij is onherkenbaar geworden. Maine grijpt in en haar eigen gelaat verschijnt weer, alleen het kapsel is nu niet meer meisjesachtig maar dat van een meer volwassen vrouw. Wanneer Esther tijdens haar wandeling langs wandenvol foto's van de klassieke filmsterren loopt, wordt het contrast tussen hen duidelijk.

In haar eerste film passeert een hele reeks Vrouwentypen de revue. Het eerste beeld – eerder een jongeling of een nog onvolwassen vrouw – refereert weer aan haar eerste verschijning: is het een Man of een Vrouw? Het optreden met haar ouders (met paardenstaart, jurk en kraagje); de tapshow waarin ze toegetakeld is met veren, zwart, wit en oranje; een groen avondgewaad waarin ze als rijpe vrouw uiteindelijk wordt ontdekt door een filmproducent.

Ook na haar huwelijk met Maine zien we haar nog in verschillende gedaanten: als getrouwde vrouw; in werkkleren zonder enige glamour tijdens haar optreden voor haar man thuis; als kind met sproeten, een strooien hoedje en piekerig haar. Tenslotte als volwassen vrouw – een moeder gelijk – die zich zal opofferen voor haar kind als treurende weduwe en als gevierde ster, in welke gedaante zij zich Mrs. Norman Maine noemt.

5.7 Conclusie

A star is born is het verhaal over een rijzende ster in Hollywood. Het verhaal wordt verteld door middel van het liefdesverhaal van de beide hoofdrolspelers. Sterker nog, het verhaal wordt verteld door middel van de personages Esther en Norman, die in de loop van het verhaal verschillende filmische vrouw- en manbeelden zijn.

Het verhaal over een vrouwelijk personage dat carrière maakt en een mannelijk personage dat ten ondergaat wordt door de film verteld door op vier verschillende niveaus gebruik te maken van de oppositie mannelijk/vrouwelijk: ten eerste op latent verhaalniveau, ten tweede op manifest verhaalniveau, ten derde op het niveau van het star-image en de iconische en analoge aspecten, en ten vierde in de beeldcompositie met betrekking tot de bewegingen van de personages in het kader. Om inzicht te krijgen in de verwevenheid van de hierboven genoemde filmische vrouw- en manbeelden, zullen deze nauwkeurig moeten worden geanalyseerd. Zo zal het niet toevallig zijn dat Esther in het gesprek met Oliver Niles over Maine's alcoholprobleem met sproeten, piekhaar en een strohoed verschijnt. Alsof zijn zwakke positie opgevangen kan worden door de 'onschuld' in haar image (er is verder niets in het verhaal dat dit noodzakelijk maakt).

'Vrouwelijk'/'mannelijk' blijkt een zeer bruikbaar oppositiepaar te zijn om dit problematische verhaal te vertellen. Het zijn de impliciete en de visuele connotaties die hierdoor bespeeld worden. Door een genuanceerd gebruik van de oppositie 'vrouwelijk'/'mannelijk' op de vier genoemde niveaus in het filmverhaal kan informatie worden gegeven die onmogelijk verteld kan worden. Alleen door middel van een analyse kunnen deze configuraties en de verschuivingen die daarbinnen plaatsvinden duidelijk worden.

De (echte) Vrouw in deze film is samen te vatten als die configuratie waarbij op alle niveaus 'vrouwelijk' samenkomt. Een eerste niveau levert de iconische en analoge informatie: een personage draagt een kostuum, heeft een kapsel en beschikt over attributen die als 'vrouwelijk' worden herkend. Ook het star-image speelt hier een rol. Een tweede laag wordt geïntroduceerd door het invoeren van een tweede conventie, door het koppelen van beweeglijkheid/onbeweeglijkheid aan 'vrouwelijk'/'mannelijk'. Dat betekent dat een personage in *A star is born* dat qua image en iconische informatie typisch mannelijk is, vrouwelijk kan worden door te bewegen van links naar rechts, wentelend en draaiend. Een mannelijk personage dat op dit vlak als Vrouw wordt behandeld is in *A star is born* dronken. Tot slot zijn er ten derde het latente en ten vierde het manifeste narratieve niveau die elk hun eigen betekenissen hechten aan 'vrouwelijk'/'mannelijk'. Het filmische vrouwbeeld is het resultaat van een combinatie van deze vier lagen. In een film zijn zo meerdere filmische vrouwbeelden mogelijk, zoals er ook een reeks filmische manbeelden gevormd kan worden. Hun gemeenschappelijke herkomst ligt in het waardenpatroon zoals de film dat aan het begin heeft geponeerd.

'Vrouwelijk' en 'mannelijk' zijn geen vaststaande (maatschappelijke) gegevens, maar waarden die wederzijds van elkaar afhankelijk zijn en altijd ten opzichte van elkaar worden gearticuleerd. De analyse van filmische vrouwbeelden moet altijd vergezeld gaan van de analyse van de filmische manbeelden. *A star is born* is in dit kader te beschouwen als een catalogus van de verschillende configuraties die de Vrouw en de Man kunnen aannemen binnen de klassieke Hollywood-film en niet een indicatie van het werkelijke leven van een ster in Hollywood.

Opgave

Stel dat de bovenstaande tekst een artikel in een wetenschappelijk tijdschrift zou zijn en de eindredacteur vraagt u een korte samenvatting te maken. Maak deze samenvatting.

Uitwerking van de opgave

Heidi de Mare onderzoekt de configuratie van Vrouw en Man in *A star is born*. Enerzijds door te letten op de visuele informatie, anderzijds door de narratieve structuur erbij te betrekken.

Op het visuele vlak blijkt het onderscheid tussen 'vrouwelijk' en 'mannelijk' tot uiting te komen in kleding, kapsel en mate van beweeglijkheid. Het 'normale' patroon wordt direct verstoord bij de introductie van de hoofdpersonages. Het mannelijk hoofdpersonage (Norman Maine) heeft 'vrouwelijke' visuele connotaties en het vrouwelijk hoofdpersonage (Esther) heeft 'mannelijke' visuele connotaties. Bij de derde ontmoeting tussen de hoofdpersonages is deze verwisseling opgeheven, hun verschijning is ondubbelzinnig te herkennen als respectievelijk 'mannelijk' en 'vrouwelijk'. In deze scène is de plaatsing en plaatsverwisseling van de personages binnen het kader betekenisvol. De dubbelzinnigheid keert terug: Maine plaatst zich in een 'vrouwelijke' positie en Esther in een 'mannelijke' positie. Er zijn twee niveaus in de visuele betekenisvorming te onderscheiden: het image (de iconische en analoge aspecten van het beeld) en de beeldcompositie. In de loop van het verhaal hebben beide hoofdpersonages verschillende filmische vrouw- en manbeelden. Met name de sequentie van de Oscaruitreiking bevestigt nog eens de dubbelzinnige visuele connotaties van de hoofdpersonages.

Ook de narratieve structuur kent het contrast tussen 'mannelijk' en 'vrouwelijk' op twee niveau's: latent (wat er gebeurt) en manifest (hoe het gebeurt). Op latent niveau is Maine onveranderlijk (hij blijft een dronkelap), maar op manifest niveau is hij voortdurend in beweging (hij veroorzaakt de handeling). Esther verandert (latent niveau) door te reageren op Maine (manifest niveau). Hun narratieve positie komt overeen met wat in de klassieke liefdesfilms normaal is.

De configuratie van Vrouw en Man betreft de bijzondere combinatie van vier aspecten: het image, de beeldcompositie, latent narratief niveau en manifest narratief niveau. De configuraties zijn van elkaar afhankelijk en kunnen in de loop van de film wisselen van samenstelling. De beide hoofdpersonages van *A star is born* vertegenwoordigen in de loop van het verhaal verschillende filmische vrouw- en manbeelden.